

Németh Kálmánra emlékezünk

Eletének meghatározó jelszava volt: „MUNKÁBAN ÉL HITEM”. Művészi munkájának eszközei a véső és a kalapács, melyek alól igen sok remek alkotás került ki, ma már elárvultan fekszenek műtermében. *Németh Kálmán* életének 76. évében Fóton, ez év április 27-én elhunyt.

Németh Kálmán lelkes ébresztője volt a régi emlékeztető főtí Fáy-szüreteknek, amelynek emlékét *Berda József* elevenítette fel. Októberben, Kálmán napkor a Németh porta megtelt az ide sereglett barátokkal, ismerősökkel, hogy a név- és születésnap kettős ünnepén köszöntsék a szíves házigazdát.

Ha csak tehettem, minden évben felkerestem őt, hogy elvigyem szülőföldjének tájairól a Magas-Tátra csúcsainak, fenyveseinek üdvözlését. Ismeretségünk barátsággá szövődött. Előttem fekszik kis emlékkönyvem, az egyik oldalán olvasom néhány soros bejegyzését. A dátum 1974. október. Ezek a sorok ezt a látoga-

tásomat idézik. Beszélgetésünk az egyik szoba meghitt sarkában kezdődött, majd a műteremből nyíló pince sejtelmesen szelid fényénél, az asztalra került bor mellett folytatódott. Felidéztek szülővárosát, Podolint, *Krúdy Gyula* regényeinek hangulatos színhelyeit. Beszélgetésünk nemcsak a régmúltat idézte, szoba kerültek a helybeli dolgok is. Ennek során kérdeztem meg, hogyan keletkezett a minden évben megrendezésre kerülő, gazdag műsorú főtí ős ünnepség.

— A Kálmán napi összejövetelek alkalmával érlelődött meg a gondolat, hogy az idők folyamán tönkrement szép Fáy prэшházat, ahol reformkori nagyjaink egykor összejöttek, újból felépítsük. Néhány alkalommal meghívtuk a Dunakanyar Intéző Bizottság, az Elektromos Művek, a helyi termelészövetkezet és még néhány más intézmény képviselőit. Amikor már emelkedett volna a hangulat, egy fából faragott kézfejet tettem a társaság elé az asztalra. Azt kérdezték, mit akarok ezzel kifejezni? Azt válaszoltam, hogy adjanak valamit az elpusztult, szép emlékü prэшház felépítésére. A tervet különösen az egykori tanácselnökünk, *Hovanec Béla* pártolta. Így sikerült azután előteremteni a szükséges anyagi fedezetet és felépíteni a prэшházat. Nagy segítség volt az Elektromos Művek részéről, hogy a villanyt ingyen vezették be.

— Az *Ybl Miklós* által tervezett templomtól nem messze levő szabad térségen, már a század eleje óta állt egy talapzat és több mint ötven évig várta Vörösmartyt. Azt a megtisztelő megbízást kaptam, hogy elkészítsem a mellszobrát. A költő fiatalkori képe alapján, kétszeres életnagyságban mintáztam meg, amit azután bronzba öntöttünk és 1968-ban lepleztünk le. A közügyekről személyes természetű kérdésekre terelődött a beszélgetés. Érdeklődtem, hogyan lett fafaragó művész?

— Már szülővárosomban, Podolinban érdekelték a műemlékek, a műalkotások. Mikor pályát választottam, fafaragó diák lettem. De a fát, annak anyagát akkor szerettem meg igazán, amikor az Iglói Faipari Szakiskola kiváló mestere, *Czablik Pál* először adta kezembe a vésőt.

— Az első világháború után itt, Fóton telepedtünk le szüleimmel. Tanulmányaimat az Iparművészeti Iskola növendékeként folytattam, ahol *Mátray Lajos* volt a tanárom. Alaposan fel akartam készülni jövő hivatásomra, ezért beiratkoztam a Képzőművészeti Főiskolára. Itt neves tanárok tanítottak, mint *Sidló Ferenc*, *Bory Jenő* és *Lyka Károly*. A főiskola elvégzése után másfél évtizedes sötét korszak következett. A felszabadulás után előbb az újpesti, majd a rákos-

palotai Faipari Középiskola tanára lettem. 1948-ban a Szépművészeti Múzeum faszobrász restaurátorává neveztek ki, ahol tizennyolc évig működtem. Még ki-nevezésem évében sikerrel vettem részt Rómában és Budapesten az egyházmű-vészeti kiállításon. De volt kiállításom Nagykanizsán, a Thury György Múzeum-ban és a Tokaji Helytörténeti Múzeumban, ahol harminc tárggyal szerepeltem. Az 1946—1965-ig terjedő időszakban állami kiküldetésben restaurátori munkát végeztem az ország számos helyén, ezeket még felsorolni is igen hosszadalmas lenne, csak a legkiemelkedőbb munkák közül említek néhányat. Esztergomban az 1400-ból származó, egykori garamszentbenedeki Úrkoporsót restauráltam, Fótan tíz évig dolgoztam az Ybl-féle műemléktemplom műtárgyainak helyreállításán. Kaposvárott a Szent Kereszt templomban, Sopronban a Stornó Múzeum gótikus és barokk gyűjteményét, Székesfehérvárott a cisztercita templom rokokó sek-restyéjét restauráltam.

A köztereken levő alkotások?

— A már említett fóti Vörösmarty szobor, Angliában a Leicestershire-i Torpe Sachvillében John Pagetnek, Bem tábornok hadsegédének diófából készült emléktáblája, a Fáy prészázon Fáy András domborműve, ugyanott Berda József költő bronz emléktáblája. Saját tulajdonomban van a Fóti dal előadását ábrázoló, diófából készült, nagy méretű dombormű, Nagykanizsán a Thury György Múzeumban Thury György várkapitány szobra diófából, Dunakeszin és Penc köz-ségben pedig Petőfi bronz domborműve.

A pince hűvöse után ismét fent ülünk a lakásban. Szemem körüljárja a múzeumba illő művészi tárgyakat. Itt minden fából van: az asztalok, a székek, a csillárok, az ajtók, a faldíszek és mindezen felül közel félévszázad művészi munkájának a java termése, szobrok, arcmások, fali domborművek.

Németh Kálmán nemcsak a forma művésze, alkotásai mély filozófiai gondolatokat is kifejeznek. Ezek közül, hogy csak egyet említek, a mester igen szép domborművét, az *Ars longa, vita brevis* (A tudomány végtelen, az élet rövid) című kompozícióját, amelyen az élet rövidségét és az alkotás maradandóságát homokórák alak jelképezi. Ez az alkotás új formai törekvések jegyeit viseli magán, mondanivalóját gondosan ki-egyensúlyozott mértani formákkal fejezi ki.

Háborús témájú kompozíciói személyes élményeinek hatása alatt készültek. Munkás életéből sok évet rabolt el a háború és a fogság, azért olyan drámaiak ilyen témájú alkotásai. Ez tette őt békeszeretővé, ez határozta meg szenvedélyes békeakarátát. Ilyen alkotásai a fej és végtag nélküli Menetelők, vagy az egyetlen darab fából faragott Hadirokkant.

Meggyőződését nem csupán műalkotásaiban fejezte ki, hanem a közéletben elfog-lalt tisztségével is, az Országos Béketanács tagjaként, Munkásságáért a Munka Érdem-rend ezüst fokozatával és a Szocialista Kultúráért Érdemrenddel tüntették ki.

A faszobrászat ősi művészetének volt a mestere. Alkotásainak színe-java egykori otthonában, a ma már múzeummá nyilvánított, szőlővel befuttatott villában található. Méltóbb helyük nem is lehetne.

Németh Kálmán a fóti temetőben alussza örök álmát, de emléke tovább él alkotá-saiban, az országzszerre helyreállított műtárgyak sokaságában és nagy számú barátjának, tisztelőjének emlékezetében.

Vörösmarty Géza

ÜNNEPI TANÁCSÜLÉSEN emlékeztek meg 1979. augusztus 18-án Dömös 900. évfordulójáról. Gerevich László akadémikus a dömösi prépostság romjainak feltárásá-ról, Györffy György, a történettudományok doktora, az Árpád-kori Dömös történeté-ről tartott előadást.